

TERESA KRÓL

WĘDRUJĄC^{KU} DOROSŁOŚCI

Wychowanie do życia w rodzinie

PROGRAM NAUCZANIA

5

WĘDRUJĄC^{KU} DOROSŁOŚCI

Teresa Król

PROGRAM NAUCZANIA

Wychowanie do życia w rodzinie
dla uczniów klasy 5 szkoły podstawowej

Wydawnictwo Rubikon 2018

© Copyright 2018 by Katarzyna Król Wydawnictwo i Hurtownia **Rubikon**

Adiustacja i korekta: Anna Grochowska-Piróg

Projekt graficzny i skład: Marcin Nowak

Program nauczania zgodny z podstawą programową kształcenia ogólnego określoną w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. poz. 356).

ISBN 978-83-65217-18-9

Katarzyna Król Wydawnictwo i Hurtownia Rubikon

ul. Na Leszczu 17, 30-376 Kraków

tel. 12 398 18 43, fax. 12 398 18 44

www.**KsiegarniaRubikon**.pl

REGON 351450547, NIP 944-147-11-82

Spis treści

Wstęp	5	Lekcja 12	Dojrzewam (lekcja dla grupy dziewcząt)	24
Wychowanie do życia w rodzinie. Nowa podstawa programowa	9	Lekcja 13	Dojrzewam (lekcja dla grupy chłopców).....	25
Lekcja 1 Gdzie dom, tam serce twoje	13	Lekcja 14	Dbam o higienę (lekcja dla grupy dziewcząt)	26
Lekcja 2 Rodzina – moje okno na świat	14	Lekcja 15	Dbam o higienę (lekcja dla grupy chłopców)	27
Lekcja 3 Emocje i uczucia	15	Lekcja 16	Zdrowy styl życia (lekcja dla grupy dziewcząt)	28
Lekcja 4 Porozmawiajmy	16	Lekcja 17	Zdrowy styl życia (lekcja dla grupy chłopców)	29
Lekcja 5 Święta coraz bliżej	17	Lekcja 18	Zrozumieć siebie i innych (lekcja dla grupy dziewcząt).....	30
Lekcja 6 Zaplanuj odpoczynek	18	Lekcja 19	Zrozumieć siebie i innych (lekcja dla grupy chłopców).....	31
Lekcja 7 Mądry wybór w świecie gier	19	Opinie o programie nauczania WDŻ		
Lekcja 8 Uprzejmość i uczynność	20	„Wędrując ku dorosłości”		32
Lekcja 9 Poszukiwany: przyjaciel	21			
Lekcja 10 Moje ciało (lekcja dla grupy dziewcząt)	22			
Lekcja 11 Moje ciało (lekcja dla grupy chłopców)	23			

Wstęp

1. Ważny przedmiot

Szkoła jako instytucja dydaktyczno-wychowawcza łącząca wysiłki rodziców i nauczycieli może pomóc uczniom w osiągnięciu dojrzałości psychoseksualnej. W równym stopniu ważne jest dostarczenie wiedzy, jak i przekazanie pozytywnych wzmocnień. Zajęcia wychowania do życia w rodzinie są jednym z najważniejszych obszarów oddziaływań edukacyjnych. Pomagają młodemu człowiekowi przetrwać współczesne zagrożenia oraz mobilizują do samokontroli emocjonalnej i intelektualnej. Realizowana tematyka dotyczy ważnych dla uczniów zagadnień: relacji w rodzinie, przyjaźni, empatii i uczuć, radzenia sobie z problemami związanymi z okresem dojrzewania. Osobista refleksja uczniów o traktowaniu tych sfer życia z należyłym szacunkiem i odpowiedzialnością umożliwi integralny rozwój w wymiarze fizycznym, psychicznym, społecznym i duchowym. Dlatego też oczekuje się od nauczycieli realizujących te zajęcia szczególnych kompetencji, zaangażowania i troski o młodego człowieka.

2. Realizacja zajęć

Aktem prawnym regulującym realizację przedmiotu wychowanie do życia w rodzinie jest rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 1999 roku (Dz.U. nr 67, poz. 756) z późniejszymi zmianami; ostatnie rozporządzenie zmieniające z dnia 2 czerwca 2017 roku (Dz.U. z dnia 9 czerwca 2017 r. poz. 1117).

Najważniejsze warunki realizacji wychowania do życia w rodzinie:

- w każdej klasie (od czwartej klasy szkoły podstawowej) przeznaczona jest po 14 godzin dla ucznia (w tym po 5 godzin z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców), a tym samym po 19 godzin dla nauczyciela,
- uczeń niepełnoletni nie bierze udziału w zajęciach tylko w przypadku zgłoszenia przez rodziców pisemnej rezygnacji, którą składa dyrektorowi szkoły (uczeń pełnoletni sam zgłasza ewentualną rezygnację z zajęć),
- realizacja zajęć powinna stanowić spójną całość z zadaniami wychowawczo-profilaktycznymi szkoły, a w szczególności:

- 1) wspierać wychowawczą rolę rodziny,
- 2) promować integralne ujęcie ludzkiej seksualności,
- 3) kształtować postawy prorodzinne, prozdrowotne i prospołeczne.

Przedmiot ten wzbudzał i nadal wzbudza wiele kontrowersji i obaw (niektóre środowiska żądają edukacji seksualnej w ujęciu permissywnym), ale obecna wersja przedmiotu może wydatnie wesprzeć rodzinę w jej działaniach wychowawczych. Chodzi tylko o to, aby sposób, w jaki obie strony – rodzina i szkoła – siebie postrzegają, a także ich oczekiwania, były zbieżne i oparte na zbliżonych systemach wartości, polskich tradycjach i przyjętych zasadach postępowania. Cel bowiem jest wspólny: dopomóc młodemu człowiekowi w jego rozwoju psychofizycznym, społecznym i duchowym. Pełne zaangażowanie i optymizm nauczycieli wychowania do życia w rodzinie ułatwi młodzieży wędrowanie ku dorosłości.

3. Spotkania z rodzicami

Rozporządzenie MEN dotyczące sposobu nauczania szkolnego zajęć wychowania do życia w rodzinie z dnia 12 sierpnia 1999 roku obowiązuje dyrektora szkoły (par. 5, ust. 2) do zorganizowania spotkania nauczyciela WDŻ z rodzicami jeszcze przed rozpoczęciem zajęć. Nauczyciel przedstawia program nauczania, prezentuje podręcznik, ćwiczenia, pomoce dydaktyczne (filmy, prezentacje multimedialne). Spotkanie o charakterze informacyjnym może być wzbogacone treściami pedagogiczno-wychowawczymi. Prowadzący zajęcia WDŻ niejednokrotnie zauważa na swoich lekcjach problemy, które należałoby rozstrzygnąć wspólnie z rodzicami, np. bardzo łatwa dostępność filmów pornograficznych i smartfon w rękach dziecka. Ponadto zasygnalizowane przez uczniów tematy, np. dotyczące komunikacji w rodzinie domagają się wspólnej z rodzicami refleksji i podjęcia debaty.

4. Cele kształcenia i wychowania

Nadrzędnym celem zajęć WDŻ jest pomoc wychowankowi, aby stawał się coraz bardziej dojrzałym i odpowiedzialnym człowiekiem. Oprócz poszerzania wiedzy o sobie, o swoich emocjach, przeżyciach i zmianach fizycznych okresu dojrzewania, istotne będzie nabywanie umiejętności komunikacji międzyosobowej,

obdarzania innych szacunkiem, życzliwością, przyjaźnią.

Ważnym zadaniem jest także rozpoznawanie zagrożeń cywilizacyjnych i przezwyciężanie związanych z nimi trudności, nawyków, przyzwyczajzeń. Te trudności mogą także dotyczyć indywidualnych braków, kompleksów przeżywanych przez ucznia, np. związanych z wyglądem, wagą, wzrostem, izolacją w grupie. Przykre przeżycia mogą także wynikać z zaburzeń życia rodzinnego, np. kłótnie, awantury w domu, rozwód rodziców, alkoholizm. Tacy uczniowie będą wymagali szczególnej uwagi i troski nauczyciela.

5. Treści nauczania w klasie V

(zgodne z Podstawą programową zajęć szkolnych „wychowanie do życia w rodzinie”, rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 roku)

1. O budowaniu bliskich relacji w rodzinie

- rodzina miejscem zaspokojenia potrzeb człowieka (biologicznych, fizycznych, emocjonalnych, intelektualnych, i duchowych),

- budowanie relacji a uczucia, postawy i zachowania,
- rodzaje uczuć,
- sposoby wyrażania i komunikowania uczuć, w tym wyrażanie postawy miłości do najbliższych.

2. Formacyjna rola rodziny w zakresie:

- przekazywania wiedzy o życiu, człowieku i świecie,
- kształtowania postaw,
- ćwiczenia umiejętności,
- tworzenia hierarchii wartości,
- uczenia norm i zgodnych z nimi zachowań.

3. Komunikacja w rodzinie

- czynniki wspierające komunikację w rodzinie,
- najczęstsze przyczyny konfliktów rodzinnych,
- umiejętność przeproszenia i wybaczenia.

4. Czas wolny

- sposoby wykorzystania czasu wolnego; rozwijanie pasji, zainteresowań,
- umiejętność organizowania świętowania i kultywowania tradycji rodzinnych, narodowych i regionalnych,

- rola kontaktów ze światem kultury i przyrodą,
- savoir-vivre – właściwe zachowania w kontakcie z przyrodą, w miejscach związanych z kulturą i w domu.

5. Budowanie relacji koleżeńskich i przyjacielskich

- umiejętność tworzenia relacji międzyludzkich,
- znaczenie relacji międzyosobowych w rozwoju społeczno-emocjonalnym,
- podtrzymywanie więzi koleżeńskich i przyjacielskich,
- warunki przyjaźni,
- przyjaźń szkołą charakteru,
- pozytywny stosunek do niepełnosprawnych kolegów i przyjaciół.

6. Problemy rozwoju psychofizycznego dziewcząt i chłopców

- odmienność tempa rozwoju nastolatków,
- akceleracja – przyspieszenie rozwoju fizycznego,
- labilność emocjonalna w okresie pokwitania,
- wyjaśnienie wątpliwości związanych z rozwojem adolescentów.

7. Media – zalety i minusy

- świadome korzystanie ze środków społecznego przekazu,
- wybór określonych treści,
- limitowanie czasu poświęconego mediom.

6. Procedury osiągnięcia celów i materiały dydaktyczne

Wychowanie do życia w rodzinie to specyficzny przedmiot, łączący treści z wielu dziedzin nauki, bazujący na twórczej, innowacyjnej pracy nauczyciela. Nie wystarcza sama wiedza osoby prowadzącej i tradycyjne metody podające (pogadanka, wykład), ponieważ efektywność nauczania i wychowania w znacznym stopniu będą zależały od twórczej postawy uczącego. Współczesny nauczyciel jest już przekonany do wykorzystywania metod aktywizujących, stosuje je w praktyce szkolnej i ciągle poszukuje nowych form pracy, dostosowując do indywidualnych potrzeb ucznia, grupy, czy klasy. Wykorzystuje też nowe technologie i techniki multimedialne. Ich wykorzystanie działa motywująco na uczniów i stwarza warunki do osiągnięcia zamierzonych celów dydaktycznych.

Odpowiedzią na oczekiwania nauczycieli wzbogacenia warsztatu pracy są przygotowane scenariusze zajęć autorstwa Barbary Charczuk. Różnorodność rozwiązań metodycznych oraz załączone materiały dla ucznia i nauczyciela (m.in. prezentacje multimedialne do każdej lekcji) mogą być ułatwieniem w planowaniu realizacji zajęć.

Ponadto nowy zestaw filmów z serii „Rodzinne przeboje” dla klasy piątej, który został uwzględniony w przygotowanych scenariuszach, zainteresuje uczniów i zdynamizuje zajęcia. Ułatwi także realizację wielu zaplanowanych tematów. Filmowa scenka z życia rodzinnego łącząca przekaz obrazowy, dźwiękowy i słowny sprawia, że nauka staje się ciekawsza i bardziej atrakcyjna.

Jest jeszcze propozycja ćwiczeń wydanych w odrębnym zeszycie dla ucznia, także zaplanowanych w wymienionych w scenariuszach. Dzięki dołączonym poleceniom, pytaniom i zadaniom mobilizuje się ucznia do refleksji i zaangażowania. Niektóre ćwiczenia utrwalają wiadomości, a inne je uzupełniają.

7. Środki dydaktyczne

Filmy z serii „Rodzinne przeboje”

Film 1 „Na słodko i na zgodę”

Spory i kłótnie rodzeństwa – wyglądało to groźnie, ale interwencja i tłumaczenie rodziców okazały się skuteczne.

Film 2 „Chyba było warto”

Świętowanie rocznic narodowych – można je oglądać w TV, a można w nich uczestniczyć. Co zyskamy, jeśli zdecydujemy się na życie w realu?

Film 3 „Przedziwne życie off-line”

Czas wolny spędzany na podwórkowych grach i zabawach już chyba nie powróci. Dziś przygody, rywalizacja i emocje rozgrywają się przed ekranem, bez ruszania się z fotela. Może jednak warto wyrwać się z bierności i marazmu, aby przekonać się, co naprawdę łączy rodzinę?

Film 4 „Jeszcze pięć minut!”

Komputer, gry i... optymalny czas, który im poświęcamy – to problem do rozwiązania prawie w każdym domu. Czy można znaleźć „złoty środek”?

Film 5 „Radość dawania”

Niezbyt chętnie opuszczamy strefę naszego egoizmu i komfortu, by pomagać osobom niepełnosprawnym. Jeśli jednak zrobimy krok w kierunku potrzebujących, może na tym zyskać również nasze „ja”. Przekonał się o tym nastoletni bohater filmu.

Podręcznik

Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy V, Magdalena Guziak-Nowak, Teresa Król, Grażyna Węglarczyk, Wydawnictwo Rubikon, Kraków 2018.

Ćwiczenia

Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie. Ćwiczenia dla uczniów klasy V, red. T. Król, Wydawnictwo Rubikon, Kraków 2018.

Współautorzy:
Magdalena Guziak-Nowak
Teresa Król
Józef Nowakowski
Jolanta Tęcza-Ćwierz

Scenariusze

Barbara Charczuk, *Wędrując ku dorosłości. Scenariusze zajęć z prezentacjami multimedialnymi dla 5 klasy szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Rubikon, Kraków 2018.

Wychowanie do życia w rodzinie. Nowa podstawa programowa

Cele kształcenia – wymagania ogólne

- I. Ukazywanie wartości rodziny w życiu osobistym człowieka. Wnoszenie pozytywnego wkładu w życie swojej rodziny.
- II. Okazywanie szacunku innym ludziom, docenianie ich wysiłku i pracy, przyjęcie postawy szacunku wobec siebie.
- III. Pomoc w przygotowaniu się do zrozumienia i akceptacji przemian okresu dojrzewania. Pokonywanie trudności okresu dorastania.
- IV. Kształcenie umiejętności przyjęcia integralnej wizji osoby. Wybór i urzeczywistnianie wartości służących osobowemu rozwojowi. Kierowanie własnym rozwojem, podejmowanie wysiłku samowychowawczego zgodnie z uznawanymi normami i wartościami. Poznawanie, analizowanie i wyrażanie uczuć. Rozwiązywanie problemów.

- V. Pozyskanie wiedzy na temat organizmu ludzkiego i zachodzących w nim zmian rozwojowych w okresie prenatalnym i postnatalnym oraz akceptacja własnej płciowości. Przyjęcie integralnej wizji ludzkiej seksualności. Umiejętność obrony własnej intymności i nietykalności seksualnej oraz szacunek dla ciała innej osoby.
- VI. Uświadomienie i uzasadnienie potrzeby przygotowania do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny. Zorientowanie w zakresie i komponentach składowych postawy odpowiedzialnego rodzicielstwa.
- VII. Korzystanie ze środków przekazu, w tym z internetu, w sposób selektywny, umożliwiający obronę przed ich destrukcyjnym oddziaływaniem.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Rodzina. Uczeń:

- 1) wie, co składa się na dojrzałość do małżeństwa i założenia rodziny; zna kryteria wyboru współmałżonka, motywy zawierania małżeństwa i czynniki warunkujące trwałość i powodzenie relacji małżeńskiej i rodzinnej;
- 2) rozumie, jakie miejsce zajmuje rodzina w społeczeństwie;
- 3) rozpoznaje typy struktury rodziny: rodzina wielopokoleniowa, rodzina pełna, rodzina niepełna, rodzina zrekonstruowana;
- 4) wyjaśnia miejsce dziecka w rodzinie i jej rolę dla niego: w fazie prenatalnej, podczas narodzin, w fazie niemowlęcej, wczesnodziecięcej, przedpokwitaniowej, dojrzewania, młodości, wieku średniego, wieku późnego;
- 5) potrafi komunikować swoje uczucia i budować prawidłowe relacje rodzinne;
- 6) wie, jak okazać szacunek rodzeństwu, rodzicom i dziadkom oraz docenić ich wkład w życie rodzinne; potrafi wymienić za co i w jaki sposób można wyrazić im wdzięczność;
- 7) rozumie, na czym polega odpowiedzialność wszystkich członków za atmosferę panującą w rodzinie; wie, jak komunikować

uczucia, wyrażać pamięć, składać życzenia z okazji ważnych rocznic rodzinnych, imienin, urodzin, Dni Matki, Ojca, Babci i Dziadka, być uprzejmym i uczynnym każdego dnia;

- 8) zna i rozumie funkcje rodziny, np. prokreacyjna, opiekuńcza, wychowawcza oraz ich znaczenie na poszczególnych etapach rozwoju człowieka;
- 9) wyjaśnia, czego dotyczy i w czym przejawia się rodzinne wychowanie do miłości, prawdy, uczciwości, wychowanie patriotyczne, religijne, moralne;
- 10) przyswaja wartości i tradycje ważne w rodzinie, w tym wspólne świętowanie, organizacja i przeżywanie wolnego czasu;
- 11) zauważa i docenia formacyjną rolę rodziny w zakresie przekazywania wiedzy (o życiu, człowieku, świecie, relacjach międzyludzkich), kształtowania postaw, ćwiczenia umiejętności, tworzenia hierarchii wartości, uczenia norm i zgodnych z nimi zachowań;
- 12) zna i stosuje zasady savoir vivre'u zarówno wobec gości, jak i najbliższych członków rodziny;
- 13) wie, na czym polega instytucjonalna pomoc rodzinie w sytuacji: choroby, uzależnienia, ubóstwa, bezrobocia, zachowań ryzykownych, problemów pedagogicznych, psychologicznych, prawnych.

II. Dojrzewanie. Uczeń:

- 1) rozpoznaje zmiany fizyczne i psychiczne; zauważa i akceptuje zróżnicowane, indywidualne tempo rozwoju;
- 2) zna kryteria dojrzałości biologicznej, psychicznej i społecznej;
- 3) rozumie, czym jest cielesność, płciowość, seksualność;
- 4) wskazuje różnice w rozwoju psychoseksualnym dziewcząt i chłopców;
- 5) wyjaśnia, na czym polega identyfikacja z własną płcią;
- 6) zna zagrożenia okresu dojrzewania, takie jak: uzależnienia chemiczne i behawioralne, presja seksualna, pornografia, cyberseks, prostytutka nieletnich; potrafi wymienić sposoby profilaktyki i przeciwdziałania;
- 7) omawia problemy wieku młodzieńczego i sposoby radzenia sobie z nimi;
- 8) rozumie, jak budowane są relacje międzyosobowe, wyjaśnia ich znaczenie w rozwoju społeczno-emocjonalnym; potrafi przedstawić istotę: koleżeństwa i przyjaźni, sympatii młodzieńczych, pierwszych fascynacji, zakochania, miłości; zwraca uwagę na potrzebę i wartość wzajemnego szacunku, udzielania pomocy, empatii i współpracy;

- 9) uczestniczy w podziale obowiązków; korzysta z pomocy innych i sam jej udziela; potrafi dzielić czas pomiędzy pracę i rekreację; wie jak tworzyć atmosferę świętowania;
- 10) przedstawia rolę autorytetów w życiu człowieka, wymienia osoby uznane za autorytety przez innych i siebie.

III. Seksualność człowieka. Uczeń:

- 1) określa pojęcia związane z seksualnością: męskość, kobiecość, komplementarność, miłość, wartość, małżeństwo, rodzicielstwo, odpowiedzialność; wyjaśnia na czym polega i czego dotyczy integracja seksualna;
- 2) rozumie znaczenie odpowiedzialności w przeżywaniu własnej płciowości oraz budowaniu trwałych i szczęśliwych więzi;
- 3) określa główne funkcje płciowości, takie jak: wyrażanie miłości, budowanie więzi i rodzicielstwo, a także wzajemna pomoc i uzupełnianie, integralna i komplementarna współpraca płci;
- 4) rozumie, na czym polega prawo człowieka do intymności i ochrona tego prawa;
- 5) wyjaśnia, na czym polega odpowiedzialność mężczyzny i kobiety za sferę seksualną i prokreację;

- 6) charakteryzuje związek istniejący pomiędzy aktywnością seksualną a miłością i odpowiedzialnością; omawia problemy związane z przedmiotowym traktowaniem człowieka w dziedzinie seksualnej;
- 7) potrafi wymienić argumenty biomedyczne, psychologiczne, społeczne i moralne za inicjacją seksualną w małżeństwie;
- 8) przedstawia przyczyny, skutki i profilaktykę przedwczesnej inicjacji seksualnej;
- 9) zna choroby przenoszone drogą płciową; rozumie ich specyfikę, rozwój i objawy; wie, jakie są drogi przenoszenia zakażenia; zna zasady profilaktyki;
- 10) potrafi wymienić różnice pomiędzy edukacją a wychowaniem seksualnym;
- 11) potrafi scharakteryzować i ocenić różne odniesienia do seksualności: permissywne, relatywne i normatywne;
- 12) rozumie wartość trwałości małżeństwa dla dobra rodziny.

IV. Życie jako fundamentalna wartość. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, co to znaczy, że życie jest wartością;
- 2) rozumie, na czym polega planowanie dzieciności rodziny; wie, jakie aspekty należy uwzględnić przy podejmowaniu decyzji prokreacyjnych;

- 3) zna zasady przygotowania kobiet i mężczyzn na poczęcie dziecka oraz rozumie, czym jest odpowiedzialne rodzicielstwo;
- 4) wyraża postawę szacunku i troski wobec życia i zdrowia człowieka od poczęcia do naturalnej śmierci;
- 5) zna fazy psychofizycznego rozwoju człowieka w okresie prenatalnym i postnatalnym; orientuje się w czynnikach wspomagających i zaburzających jego psychiczny, fizyczny, duchowy i społeczny rozwój;
- 6) rozumie, czym jest opieka prekonceptyjna i prenatalna uwzględniająca zdrowie ojca, matki i dziecka, formy prewencji, profilaktyki i terapii;
- 7) ma szacunek dla ludzkiego ciała; zna podstawy higieny; troszczy się o zdrowie: właściwe odżywianie, odpowiedni strój, sen i aktywność fizyczną;
- 8) pozytywnie odnosi się do osób z niepełnosprawnością, widząc w nich wartościowych partnerów w koleżeństwie, przyjaźni, miłości i rodzinie;
- 9) wyraża troskę o osoby chore i umierające; zachowuje pamięć o zmarłych, współtowarzyszy bliskim w przeżywaniu żałoby.

V. Płodność. Uczeń:

- 1) wie, że płodność jest wspólną sprawą kobiety i mężczyzny;
- 2) potrafi przedstawić fizjologię płodności i wymienić hormony warunkujące płodność kobiet i mężczyzn;
- 3) zna metody rozpoznawania płodności, ich przydatność w planowaniu rodziny i diagnostyce zaburzeń;
- 4) przedstawia problem niepłodności; określa jej rodzaje, przyczyny, skutki; wyjaśnia na czym polega profilaktyka i leczenie;
- 5) definiuje pojęcie antykoncepcji i wymienia jej rodzaje, dokonuje oceny stosowania poszczególnych środków antykoncepcyjnych w aspekcie medycznym, psychologicznym, ekologicznym, ekonomicznym, społecznym i moralnym;
- 6) zna różnice między antykoncepcją a naturalnym planowaniem rodziny, zapłodnieniem in vitro a naprotechnologią;
- 7) rozumie, czym jest ciąża i poród oraz jak powinno wyglądać przyjęcie dziecka jako nowego członka rodziny;
- 8) potrafi wyjaśnić rolę i zadania szkół rodzenia oraz wartość naturalnego karmienia;
- 9) wie, jak istotne znaczenie, zarówno w aspekcie medycznym, psychologicznym, jak i społecznym ma gotowość członków rodziny na przyjęcie dziecka z niepełnosprawnością;

- 10) rozumie sytuację rodzin mających trudności z poczęciem dziecka i doświadczających śmierci dziecka przed narodzeniem;
- 11) wie, czym jest adopcja i rodzina zastępcza oraz jakie jest ich znaczenie dla dzieci, rodziców i społeczeństwa.

VI. Postawy. Uczeń:

- 1) potrafi wymienić i uzasadnić normy chroniące życie małżeńskie i rodzinne oraz sprzeciwić się naciskom skłaniającym do ich łamania;
- 2) wie, że aktywność seksualna, jak każde zachowanie człowieka podlega odpowiedzialności moralnej;
- 3) radzi sobie w sytuacji konfliktu, presji grupy, stresu;
- 4) zna i stosuje zasady savoir-vivre`u w różnych sytuacjach społecznych;
- 5) rozumie zasady komunikacji werbalnej i niewerbalnej i jej znaczenie w relacjach interpersonalnych; przyjmuje odpowiedzialność za manifestowane reakcje, wypowiedziane i pisane słowa;
- 6) kształtuje i wyraża postawy asertywne, gdy nie może lub nie powinien czegoś wykonać, stara się odmawiać tak, by nie ranić drugiego;
- 7) bierze udział w życiu społecznym przez: wolontariat, stowarzyszenia, grupy nieformalne i aktywność indywidualną; ujawnia

- wrażliwość na osoby potrzebujące pomocy i zna konkretne sposoby jej udzielania;
- 8) świadomie i odpowiedzialnie korzysta ze środków społecznego przekazu, w tym z internetu dokonując wyboru określonych treści i limitując czas im poświęcany;
  - 9) jest odpowiedzialny za własny rozwój i samowychowanie.

Warunki i sposób realizacji

Do zadań szkoły w zakresie realizacji wychowania do życia w rodzinie należy w szczególności:

- 1) wspieranie wychowawczej roli rodziny;
- 2) współpraca z rodzicami w zakresie prawidłowych relacji między nimi a dzieckiem;
- 3) wskazanie norm życia społecznego, pomoc w interioryzacji i ich wspólne przestrzeganie;
- 4) pomoc we właściwym przeżywaniu okresu dojrzewania;
- 5) wzmacnianie procesu identyfikacji z własną płcią; docenianie komplementarności płciowej i współdziałania;
- 6) wspieranie rozwoju moralnego i kształtowania hierarchii wartości;
- 7) promowanie integralnej wizji seksualności człowieka; ukazanie jedności pomiędzy aktywnością seksualną, miłością i odpowiedzialnością;

- 8) wskazywanie na prawo do życia od poczęcia do naturalnej śmierci, potrzebę przygotowania do macierzyństwa i ojcostwa oraz towarzyszenia w chorobie i umieraniu;
- 9) tworzenie klimatu dla koleżeństwa, przyjaźni oraz szacunku dla człowieka;
- 10) pomoc w poszukiwaniu odpowiedzi na podstawowe pytania egzystencjalne;
- 11) informowanie o możliwościach pomocy system poradnictwa dla dzieci i młodzieży;
- 12) ukazywanie potrzeby odpowiedzialności w korzystaniu ze środków społecznego przekazu (w tym internetu) w zakresie doboru treści, krytycznej oceny formy przekazu oraz poświęconego czasu;
- 13) pomoc w rozpoznawaniu i rozwijaniu zdolności, w odkrywaniu możliwych dróg realizacji osobowej i zawodowej wychowanka, przygotowywanie do odpowiedzialnego pełnienia zadań na każdej z nich.

Lekcja 1 Gdzie dom, tam serce twoje

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Propozycja środków dydaktycznych
<p>Wymagania ogólne: I, II</p> <p>Wymagania szczegółowe: I.6, I.12</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić – w zarysie – zagadnienia, które będą omawiane na lekcjach WDŻ w klasie V, • omówić zasady pracy na lekcjach WDŻ, • wymienić komponenty szczęścia rodzinnego, jak: okazywanie sobie szacunku, życzliwości, uprzejmości, wdzięczności, uczynności, itp. • uzasadnić potrzebę włączenia się wszystkich członków rodziny w budowanie prawidłowych relacji rodzinnych. <p>Uczeń uświadomi sobie, że:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jego odpowiedzialność i działania także przyczyniają się do tworzenia dobrej atmosfery w rodzinie. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Co będzie przedmiotem zajęć WDŻ w klasie V? 2. Skonstruowanie klasowego kontraktu obowiązującego na lekcjach WDŻ. 3. Budowanie szczęścia rodzinnego; odpowiedzialność wszystkich członków za atmosferę panującą w rodzinie: <ul style="list-style-type: none"> • wzajemna życzliwość, • delikatność i uprzejmość, • poprawna komunikacja, • wdzięczność, • uczynność, • odpowiedzialność i samodzielność, • szacunek okazywany rodzicom, dziadkom, rodzeństwu. 	<ul style="list-style-type: none"> • „Dyktando”, czyli tematyka zajęć WDŻ w klasie V. • Debata na temat zasad pracy na lekcjach WDŻ i sporządzenie kontraktu. • Rozmowa kierowana nt. wartości rodziny – analiza opowiadania. • Miniwykład z prezentacją multimedialną. • Praca indywidualna: ćwiczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opowiadanie „Jak dobrze być razem” (Małgorzata Sasin). • Tekst dyktanda. • Prezentacja multimedialna. • Materiały do spisania kontraktu. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V.

Lekcja 2 Rodzina – moje okno na świat

Nowa podstawa programow	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Propozycja środków dydaktycznych
<p>WWymagania ogólne: I, II</p> <p>Wymagania szczegółowe: I.11</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisać rolę rodziny w zdobywaniu i poszerzaniu wiedzy o bliższym i dalszym otoczeniu, o świecie, o człowieku i o życiu, • opisać, na czym polega pomoc rodziców i dziadków w przyswajaniu norm moralnych oraz w rozwijaniu talentów i zdolności, • wskazać na oddziaływanie rodziców, dziadków, rodzeństwa w kształtowaniu pozytywnych postaw, np. empatii, miłości, szczerości, prawdomówności, itp. <p>Uczeń uświadomi sobie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rolę rodziców, dziadków, rodzeństwa w przyswajaniu norm moralnych i zgodnych z nimi zachowań. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rodzina inspirująca do: <ul style="list-style-type: none"> • zdobywania i poszerzania wiedzy o świecie, o człowieku i o życiu, • kształtowania postaw uczciwości, szczerości, prawdomówności, miłości. • odkrywania talentów, zdolności i ich rozwijania, • ćwiczenia różnych umiejętności. 2. Pomoc rodziców, dziadków w rozwoju; uczenie norm moralnych i zgodnych z nimi zachowań. 3. Stosowanie zasad savoir-vivre'u wobec bliższych członków rodziny, wobec gości i w różnych sytuacjach. 	<ul style="list-style-type: none"> • Burza mózgów. • Praca w grupach: rodzinne drogowskazy. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Odczytanie opowiadania; rozmowa kierowana; refleksja. • Praca indywidualna: ćwiczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opowiadanie „Zwyczajni czy nadzwyczajni” (Małgorzata Sasin). • Polecenia do pracy w grupach. • Prezentacja multimedialna. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V.

Lekcja 3 Emocje i uczucia

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Propozycja środków dydaktycznych
<p>Wymagania ogólne: IV</p> <p>Wymagania szczegółowe: I.5, I.7</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostrzec bogactwo stanów emocjonalnych i uczuciowych towarzyszących życiu człowieka, • określić różnice między emocjami a uczuciami, • nazwać różne sposoby wyrażania emocji i uczuć, • opisać biegunowość i stopień natężenia procesów emocjonalno-uczuciowych, • wymienić rodzaje uczuć, • określić rolę uczuć w życiu człowieka. <p>Uczeń uświadomi sobie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrzebę wypracowania samokontroli i formułowania komunikatów społecznie akceptowalnych, m.in. komunikatu „ja”. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bogactwo stanów emocjonalno-uczuciowych człowieka. 2. Emocje a uczucia – rozróżnienie. 3. Sposoby wyrażania emocji; komunikat „ja”. 4. Biegunowość i stopień natężenia procesów emocjonalno-uczuciowych. 5. Rodzaje uczuć. 6. Rola uczuć w życiu człowieka. 7. Zdolność do samokontroli i kształtowania uczuć. 8. Dorastanie do dojrzałości emocjonalnej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozmowa kierowana nt. towarzyszących człowiekowi uczuć i emocji. • Wykład interaktywny z prezentacją multimedialną. • Odczytanie i analiza opowiadania. • Praca w parach: burza mózgów nt. kontrolowania uczuć i wyrażania w sposób społecznie akceptowalny. • Praca indywidualna: ćwiczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opowiadanie „Radości i smutki” (Małgorzata Sasin). • Prezentacja multimedialna. • Materiały do pracy w parach. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V.

Lekcja 4 Porozmawiajmy

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Propozycja środków dydaktycznych
<p>Wymagania ogólne: I, II</p> <p>Wymagania szczegółowe: I.5, I.6, I.7, VI.5</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określić, czym jest komunikacja międzyosobowa, • zdefiniować komunikację werbalną i niewerbalną, • dostrzec atuty sztuki porozumiewania się w rodzinie, • wskazać wagę miłości, szacunku i posłuszeństwa dzieci w rodzinie, • określić, czym jest konflikt w rodzinie, • przedstawić potrzebę rozwiązywania konfliktów oraz przeproszenia i przebaczenia. <p>Uczeń uświadomi sobie, że:</p> <ul style="list-style-type: none"> • za dobrą atmosferę w rodzinie odpowiadają wszyscy jej członkowie. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Składowe elementy komunikacji międzyosobowej. 2. Komunikacja werbalna i niewerbalna. 3. Sztuka rozmowy z rodzicami i rodzeństwem. 4. Miłość, szacunek i posłuszeństwo – dlaczego ważne? 5. Budująca postawa wdzięczności. 6. Sytuacje konfliktowe, które trzeba rozwiązać; przeproszenie i przebaczenie. 7. Odpowiedzialność wszystkich za atmosferę panującą w rodzinie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Emisja filmu. • Rozmowa kierowana. • Akrostych. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Drama. • Praca indywidualna: ćwiczenia. • Praca w grupach. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film 1. „Na słodko i na zgodę” z serii „Rodzinne przeboje”. • Prezentacja multimedialna. • Polecenia do dramy. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V.

Lekcja 5 Święta coraz bliżej

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Propozycja środków dydaktycznych
<p>Wymagania ogólne: I, II</p> <p>Wymagania szczegółowe: I.7, I.10, II.9</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić wydarzenia rodzinne i rocznice, które najczęściej świętujemy i o których trzeba pamiętać, • wymienić święta religijne, narodowe, regionalne, • opisać sposoby przygotowania się i obchodzenia świąt, • scharakteryzować atmosferę świąt, • wskazać wartości, które daje nam świętowanie. <p>Uczeń uświadomi sobie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • swoją rolę w tworzeniu atmosfery świętowania, w przygotowaniu świąt i rozwijaniu inwencji twórczej z tej okazji. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wydarzenia rodzinne i rocznice, które świętujemy; wyrażanie pamięci. 2. Święta religijne, narodowe i regionalne wzbogacające naszą tożsamość. 3. Twórcze przygotowanie do świąt. 4. Wartości związane ze świętowaniem: <ul style="list-style-type: none"> • przyjazne kontakty społeczne, • rozwijanie inwencji twórczej i wyrażanie siebie, • przeżywanie piękna, ekspresja, przeżywanie miłości, • wspólne spędzanie czasu, gry, zabawy, śpiew, kontemplacja. 5. Umiejętność składania życzeń i wyrażania wdzięczności. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pogadanka nt. świąt i świętowania. • Emisja filmu. • Rozmowa kierowana. • Miniwykład z prezentacją multimedialną. • Praca w grupach: układamy oryginalne życzenia z okazji... • Praca indywidualna: ćwiczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film 2. „Chyba było warto” z serii „Rodzinne przeboje”. • Prezentacja multimedialna. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V.

Lekcja 6 Zaplanuj odpoczynek

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Propozycja środków dydaktycznych
<p>Wymagania ogólne: I, IV, VII</p> <p>Wymagania szczegółowe: I.10, II.9</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaplanować czas na zajęcia domowe, szkolne i rekreację, • wskazać sposoby spędzania wolnego czasu, • dostrzec atuty dobrze zorganizowanego odpoczynku, • opisać korzyści z aktywnego odpoczynku, • określić wagę kontaktów człowieka z przyrodą i światem kultury, • uzasadnić potrzebę rozwijania swoich pasji, zainteresowań i hobby. <p>Uczeń uświadomi sobie, że:</p> <ul style="list-style-type: none"> • umiejętność zorganizowania czasu wolnego przywraca siły, wzmacnia kontakty międzyludzkie i jest okazją do samorozwoju. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sztuka życia, czyli jak dzielić czas między pracę i rekreację. 2. Atuty dobrze zorganizowanego odpoczynku. 3. Sposoby spędzania wolnego czasu. 4. Korzyści z aktywnego odpoczynku. 5. Rola kontaktów ze światem kultury i przyrody. 6. Czas wolny okazją do rozwijania pasji, zainteresowań i hobby. 	<ul style="list-style-type: none"> • Praca w grupach: „Tort czasu”, czyli jak podzielić czas między pracę i rekreację. • Emisja filmu. • Rozmowa kierowana. • Praca w grupach: reklama dobrego odpoczynku. • Miniwykład z prezentacją multimedialną nt. zasad dobrego wypoczynku. • Praca indywidualna: ćwiczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film 3 „Przedziwne życie off-line” z serii „Rodzinne przeboje”. • Prezentacja multimedialna. • Karty pracy – „Tort czasu”. • Polecenia do pracy w grupach. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V.

Lekcja 7 Mądry wybór w świecie gier

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Propozycja środków dydaktycznych
<p>Wymagania ogólne: VII</p> <p>Wymagania szczegółowe: II.6, VI.8, 9</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować zjawisko gier komputerowych jako popularny sposób spędzania wolnego czasu, • wskazać na atrakcyjność gier komputerowych dostarczających silnych emocji, • określić rodzaje gier komputerowych, • wymienić pozytywne skutki gier komputerowych, • omówić zagrożenia i wskazać negatywne oddziaływanie gier komputerowych. <p>Uczeń uświadomi sobie, że:</p> <ul style="list-style-type: none"> • powinien ustalić racjonalne zasady korzystania z gier komputerowych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fascynujący wirtualny świat gier komputerowych. 2. Gry komputerowe atrakcyjną formą spędzania wolnego czasu. 3. Rodzaje gier i ich wpływ na użytkowników. 4. Zalety gier komputerowych: <ul style="list-style-type: none"> • rozwój zdolności poznawczych, • polepszenie spostrzegawczości i refleksu, • wartości edukacyjne, rozwijanie logicznego myślenia. 5. Zagrożenia i negatywne oddziaływanie gier komputerowych: <ul style="list-style-type: none"> • zubożenie wobec przemocy; akceptacja agresji, • treści ezoteryczne i okultystyczne, • brak granicy między dobrem a złem (np. nagradzanie nieetycznych zachowań). 6. Racjonalne zasady korzystania z gier komputerowych: <ul style="list-style-type: none"> • dobór gry, • ustalenie zasad: kiedy i ile czasu, pozycja ciała, oświetlenie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Emisja filmu. • Rozmowa kierowana. • Praca indywidualna: ćwiczenie „Gry komputerowe – za i przeciw”. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Ćwiczenie: „Cztery kąty”. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film 4. „Jeszcze pięć minut!” z serii „Rodzinne przeboje”. • Karty do ćwiczenia „Cztery kąty”. • Prezentacja multimedialna. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V.

Lekcja 8 Uprzejmość i uczynność

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Propozycja środków dydaktycznych
<p>Wymagania ogólne: II, IV</p> <p>Wymagania szczegółowe: I.7, IV,8</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać, na czym polega istota uprzejmości i uczynności, • uzasadnić, dlaczego uczynność, dobroć oraz uprzejmość sprzyjają pogłębianiu relacji międzyludzkich, • przedstawić, dlaczego uczynność, dobroć i uprzejmość są istotne w kontaktach z osobami z niepełnosprawnością, • dostrzec w osobach z niepełnosprawnościami wartościowych partnerów w koleżeństwie i przyjaźni. <p>Uczeń uświadomi sobie, że:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uczynność, uprzejmość i dobroć sprzyjają tworzeniu i pogłębianiu relacji międzyludzkich. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uprzejmość, uczynność i dobroć w kontaktach międzyludzkich. 2. Zasady komunikacji werbalnej i niewerbalnej w relacjach koleżeńskich. 3. Odpowiedzialność za manifestowane reakcje, wypowiedane i pisane słowa. 4. Bezinteresowna dobroć wobec kolegów i przyjaciół. 5. Postawy uprzejmości i uczynności wobec kolegów z niepełnosprawnością. 6. Osoby z niepełnosprawnościami – wartościowymi partnerami w koleżeństwie i przyjaźni. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pogadanka wprowadzająca. • Emisja filmu. • Rozmowa kierowana. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Praca z tekstem. • Asocjogram. Praca w grupach. • Praca indywidualna: ćwiczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Film 5. „Radość dawania” z serii „Rodzinne przeboje”. • Prezentacja multimedialna. • Polecenia do pracy w grupach. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V.

Lekcja 9 Poszukiwany: przyjaciel

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Propozycja środków dydaktycznych
<p>Wymagania ogólne: II, IV</p> <p>Wymagania szczegółowe: II.8, IV.8, VI.9</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zdefiniować pojęcie przyjaźni, • wskazać istotę i znaczenie przyjaźni w życiu człowieka, • omówić warunki przyjaźni, • wymienić cechy dobrego przyjaciela, • uzasadnić, dlaczego przyjaźń sprzyja rozwijaniu zainteresowań i pasji, • wskazać sposoby rozwijania przyjaźni. <p>Uczeń uświadomi sobie, że:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyjaźń daje szansę na rozwijanie empatii, życzliwości, zaufania, szczerości – czyli może stać się szkołą charakteru. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Czym jest przyjaźń a czym koleżeństwo? – próba zdefiniowania. 2. Znaczenie przyjaźni w życiu człowieka. 3. Warunki rozwoju przyjaźni. 4. Wartość przyjaźni. 5. Przyjaźń a rozwijanie pasji, zainteresowań, hobby. 6. Sposoby rozwijania i podtrzymywania przyjaźni. 7. Przyjaźń szkołą charakteru. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozmowa kierowana. • Praca z tekstem: głośne odczytanie opowiadania; pogadanka. • Praca w grupach: mapa mentalna. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Praca indywidualna: ćwiczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opowiadanie „Przyjaciółki” (Małgorzata Sasin). • Prezentacja multimedialna. • Materiały do mapy mentalnej. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V.

Lekcja 10 Moje ciało

(lekcja dla grupy dziewcząt)

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Propozycja środków dydaktycznych
<p>Wymagania ogólne: V</p> <p>Wymagania szczegółowe: III.3, 4</p>	<p>Uczennica potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na płciowość jako zespół cech i zachowań wymagających intymności i szacunku, • uzasadnić potrzebę akceptacji swojej płciowości, • wymienić i omówić funkcje płciowości, • uzasadnić potrzebę respektowania godności człowieka, również w aspekcie płci, • zaprezentować sposoby obrony własnej nietykalności, intymności i godności. <p>Uczennica uświadomi sobie, że:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nikt nie może być traktowany przedmiotowo i poniżany. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ciało ludzkie i odmienność płci; traktowanie ich z zachowaniem prawa do intymności i szacunku. 2. Akceptacja swojej płci. 3. Funkcje płciowości: <ul style="list-style-type: none"> • wyrażanie miłości, • budowanie więzi, • przekazywanie życia (rodzicielstwo). 4. Prawo człowieka do godności i miłości. Nieprzestrzeganie tego prawa (wulgaryzmy, przezwiska, wyśmiewanie, poniżanie) degradacją osoby ludzkiej. 5. Rola wstydu – obrona wewnętrznego „ja” i godności. 6. Sposoby obrony własnej godności, nietykalności i intymności. 	<ul style="list-style-type: none"> • Odczytanie opowiadania. • Pogadanka. • Mówiąca ściana. • Miniwykład z prezentacją. • Pogadanka nt. poczucia własnej wartości i akceptacji swojej płci. • Burza mózgów. • Praca indywidualna: ćwiczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opowiadanie „O godności” (Małgorzata Sasin). • Prezentacja multimedialna. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V.

Lekcja 11 Moje ciało

(lekcja dla grupy chłopców)

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Propozycja środków dydaktycznych
<p>Wymagania ogólne: III</p> <p>Wymagania szczegółowe: III.3, 4</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na płciowość jako zespół cech i zachowań wymagających intymności i szacunku, • uzasadnić potrzebę akceptacji swojej płciowości, • wymienić i omówić funkcje płciowości, • uzasadnić potrzebę respektowania godności człowieka, również w aspekcie płci, • zaprezentować sposoby obrony własnej nietykalności, intymności i godności. <p>Uczeń uświadomi sobie, że:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nikt nie może być traktowany przedmiotowo i poniżany. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ciało ludzkie i odmienność płci; traktowanie ich z zachowaniem prawa do intymności i szacunku. 2. Akceptacja swojej płci. 3. Funkcje płciowości: <ul style="list-style-type: none"> • wyrażanie miłości, • budowanie więzi, • przekazywanie życia (rodzicielstwo). 4. Prawo człowieka do godności i miłości. Nieprzestrzeganie tego prawa (wulgaryzmy, przezwiska, wyśmiewanie, poniżanie) degradacją osoby ludzkiej. 5. Rola wstydu – obrona wewnętrznego „ja” i godności. 6. Sposoby obrony własnej godności, nietykalności i intymności. 	<ul style="list-style-type: none"> • Odczytanie opowiadania. • Pogadanka. • Miniwykład z prezentacją. • Pogadanka nt. poczucia własnej wartości i akceptacji swojej płci. • Mówiąca ściana. • Burza mózgów. • Praca indywidualna: ćwiczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opowiadanie „O godności” (Małgorzata Sasin). • Prezentacja multimedialna. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V.

Lekcja 12 Dojrzewam

(lekcja dla grupy dziewcząt)

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Propozycja środków dydaktycznych
<p>Wymagania ogólne: III</p> <p>Wymagania szczegółowe: II.1, 7</p>	<p>Uczennica potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podać definicję pokwitania i wiek dziewcząt, w którym dochodzi do zmian w ich organizmach, • omówić zmiany fizyczne zachodzące w organizmie dziewczynki w tym okresie, • scharakteryzować proces rozwojowy cykli miesięczkowych w okresie pokwitania. <p>Uczennica uświadomi sobie, że:</p> <ul style="list-style-type: none"> • każda dziewczynka ma swoje własne tempo rozwoju, które trzeba zaakceptować. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skok rozwojowy – przyrost długości i ciężaru ciała. 2. Wzrost tkanki tłuszczowej i zmiana dziewczęcej sylwetki. 3. Zmiana proporcji ciała: zwiększenie obwodu bioder, wydłużenie ramion i dłoni oraz długości nóg i stóp. 4. Początek rozwoju piersi i pojawienie się owłosienia. 5. Wydzielina śluzowa poprzedzająca pierwszą miesiączkę. 6. Początek menstruacji, nieregularność cykli; zapisywanie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wykład z prezentacją multimedialną. • Rozmowa kierowana. • Praca indywidualna: ćwiczenia. • Praca z tekstem. • Zdania niedokończone. • Rozsypanka wyrazowa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentacja multimedialna. • Zestaw zdań do rozsypanki wyrazowej. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V.

Lekcja 13 Dojrzewam

(lekcja dla grupy chłopców)

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Propozycja środków dydaktycznych
<p>Wymagania ogólne: III</p> <p>Wymagania szczegółowe: II.1, 7</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podać definicję pokwitania i wiek chłopców, w którym dochodzi do zmian w ich organizmach, • omówić zmiany fizyczne chłopców charakterystyczne dla okresu pokwitania. <p>Uczeń uświadomi sobie, że:</p> <ul style="list-style-type: none"> • każdy chłopiec ma swoje własne tempo rozwoju, które trzeba zaakceptować. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rola hormonów w okresie pokwitania. 2. Skok rozwojowy – przyrost długości i ciężaru ciała oraz układu szkieletowego. 3. Przyspieszenie wzrastania dłoni i stóp, zaburzone proporcje kończyn w stosunku do innych części ciała. 4. Pogrubienie kości czaszki, rozrost dolnej szczęki i zmiana zgryzu. 5. Rozwój narządów płciowych i owłosienia łonowego. 6. Samoistne wzwody członka i pierwsze polucje, tzw. mokre sny. 7. Zróżnicowane, indywidualne tempo rozwoju. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wykład z prezentacją multimedialną. • Rozmowa kierowana. • Praca indywidualna: ćwiczenia. • Praca z tekstem. • Zdania niedokończone. • Rozsypanka wyrazowa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentacja multimedialna. • Zestaw zdań do rozsypanki wyrazowej. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V.

Lekcja 14 Dbam o higienę

(lekcja dla grupy dziewcząt)

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Propozycja środków dydaktycznych
<p>Wymagania ogólne: III</p> <p>Wymagania szczegółowe: II.7, IV.7</p>	<p>Uczennica potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić higienę jako zapewnienie najlepszych warunków do rozwoju fizycznego nastolatki, • uzasadnić potrzebę przestrzegania higienicznego trybu życia w celu ochrony zdrowia, • przestawić typowe problemy związane z higieną i dorastaniem, • wymienić podstawowe zasady higieny osobistej. <p>Uczennica uświadomi sobie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrzebę wypracowania nawyków związanych z higienicznym trybem życia. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nawyki higieniczne, czyli stworzenie warunków wpływających dodatnio na zdrowie człowieka. 2. Trądzik młodzieńczy, przyczyny, leczenie, kosmetyczna poprawa. 3. Zmiany czynności gruczołów potowych i związane z tym problemy, zasady higieny, odpowiednie kosmetyki. 4. Dbłość o włosy. 5. Higiena intymna w czasie miesiączki. 6. Grzybica pachwin i paznokci. 7. Zakażenia paznokci stóp (zanokcica), prawidłowe obcinanie paznokci stóp. 8. Higiena odzieży i obuwia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozmowa kierowana. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Praca z tekstem. • Praca indywidualna: ćwiczenia. • Autorefleksja. • Praca w grupach: plakaty. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentacja multimedialna. • Materiały piśmienne. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V.

Lekcja 15 Dbam o higienę

(lekcja dla grupy chłopców)

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Propozycja środków dydaktycznych
<p>Wymagania ogólne: III</p> <p>Wymagania szczegółowe: II.7, IV.7</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawić higienę jako zapewnienie najlepszych warunków do rozwoju fizycznego nastolatków, • uzasadnić potrzebę przestrzegania higienicznego trybu życia, • przestawić typowe problemy nurtujące chłopców w okresie dojrzewania, • wymienić podstawowe zasady higieny osobistej nastolatków. <p>Uczeń uświadomi sobie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrzebę wypracowania nawyków związanych z higienicznym trybem życia. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nawyki higieniczne, czyli stworzenie warunków wpływających dodatnio na zdrowie człowieka. 2. Trądzik młodzieńczy, przyczyny, leczenie, kosmetyczna poprawa. 3. Zmiany czynności gruczołów potowych i związane z tym problemy, zasady higieny, odpowiednie kosmetyki. 4. Dbłość o włosy; zapalenie mieszków włosowych. 5. Higiena intymna krocza i członka. 6. Grzybica pachwin i paznokci. 7. Zakażenia paznokci stóp (zanokcica), prawidłowe obcinanie paznokci stóp. 8. Higiena odzieży i obuwia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozmowa kierowana. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Praca z tekstem. • Praca indywidualna: ćwiczenia • Autorefleksja. • Praca w grupach: plakaty. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentacja multimedialna. • Materiały piśmienne. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V.

Lekcja 16 Zdrowy styl życia

(lekcja dla grupy dziewcząt)

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Propozycja środków dydaktycznych
<p>Wymagania ogólne: III</p> <p>Wymagania szczegółowe: IV.7</p>	<p>Uczennica potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnić, dlaczego właściwe odżywianie i odpowiednia ilość snu mają wpływ na jej rozwój, • przestawić zasady zdrowego odżywiania, • omówić dobre nawyki żywieniowe, • uzasadnić potrzebę aktywności fizycznej. <p>Uczennica uświadomi sobie, że:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tryb życia nastolatki decyduje o jej zdrowiu i kondycji fizycznej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zagrożenia zdrowia nastolatki: <ul style="list-style-type: none"> • niezdrowe odżywianie, • kuszące fast foody, • moda na szczupłą sylwetkę, • zbyt mało ruchu, • siedzący tryb życia, • modne diety ograniczające racjonalne żywienie. 2. Zdrowe żywienie – dobre wzorce: <ul style="list-style-type: none"> • właściwe nawyki żywieniowe, • wspólnie zaplanowane posiłki. 3. Piramida zdrowego żywienia i aktywności fizycznej dzieci i młodzieży. 4. Aktywność fizyczna niezbędnym uzupełnieniem dobrej diety. 5. Zdrowy sen – zapasem energii na cały dzień. 6. Zaburzenia snu; przyczyny. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wykład z prezentacją multimedialną. • Praca w grupach: metaplan. • Burza mózgów. • Debata: jak znaleźć czas i chęci na aktywność fizyczną. • Praca indywidualna: ćwiczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentacja multimedialna. • Karty pracy dla grup: metaplan. • Cyfrowe zasoby internetowe. • Polecenia do ćwiczeń. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V.

Lekcja 17 Zdrowy styl życia

(lekcja dla grupy chłopców)

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Propozycja środków dydaktycznych
<p>Wymagania ogólne: III</p> <p>Wymagania szczegółowe: IV.7</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnić, dlaczego właściwe odżywianie i odpowiednia ilość snu mają wpływ na jego rozwój, • przedstawić zasady zdrowego odżywiania, • omówić dobre nawyki żywieniowe, • uzasadnić potrzebę aktywności fizycznej. <p>Uczeń uświadomi sobie, że:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tryb życia nastolatka decyduje o jego zdrowiu i kondycji fizycznej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zagrożenia zdrowia nastolatka: <ul style="list-style-type: none"> • niezdrowe odżywianie, • kuszące fast foody, • zbyt mało ruchu, • siedzący tryb życia. 2. Zdrowe żywienie – dobre wzorce: <ul style="list-style-type: none"> • właściwe nawyki żywieniowe, • wspólnie zaplanowane posiłki. 3. Piramida zdrowego żywienia i aktywności fizycznej dzieci i młodzieży. 4. Aktywność fizyczna niezbędnym uzupełnieniem dobrej diety. 5. Zdrowy sen zapasem energii na cały dzień. 6. Zaburzenia snu; przyczyny. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wykład z prezentacją multimedialną. • Praca w grupach: metaplan. • Burza mózgów. • Debata: jak znaleźć czas i chęci na aktywność fizyczną. • Praca indywidualna: ćwiczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentacja multimedialna. • Karty pracy dla grup: metaplan. • Cyfrowe zasoby internetowe. • Polecenia do ćwiczeń. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V.

Lekcja 18 Zrozumieć siebie i innych

(lekcja dla grupy dziewcząt)

Nowa podstawa programow	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Propozycja środków dydaktycznych
<p>Wymagania ogólne: III</p> <p>Wymagania szczegółowe: I.13, II.1, II.7</p>	<p>Uczennica potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować labilność emocjonalną nastolatek, • wyartykułować niepokoje związane z okresem dojrzewania, • przedstawić sytuacje, w których dochodzi do izolacji od rówieśników i unikania kontaktów towarzyskich, • wskazać potrzebę ustalania granic, tego, co wolno i czego nie wolno. <p>Uczennica uświadomi sobie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • konieczność stawiania sobie granic i dokonywania odpowiedzialnych wyborów. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zmienność nastrojów charakterystyczna dla dziewcząt w okresie dojrzewania. 2. Zakłopotanie i niepokój – „czy ze mną jest wszystko w porządku?” 3. Nieakceptowanie swojego wyglądu. 4. Niepowodzenia w kontaktach z rówieśnikami. 5. Izolacja od rówieśników, unikanie kontaktów. 6. Walka o niezależność a ustalanie granic tego, co wolno, a czego nie wolno. 7. Trudne sytuacje w rodzinie i w otoczeniu. 8. Odpowiedzialność za siebie i dokonywane wybory. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozmowa kierowana. • Praca indywidualna (test). • Ćwiczenie: „Szczepionka” • Wykład z prezentacją multimedialną. • Praca indywidualna: ćwiczenia. • Praca z tekstem. 	<ul style="list-style-type: none"> • Fragment powieści L. M. Montgomery „Ania z Zielonego Wzgórza”. • Prezentacja multimedialna. • Materiały do ćwiczeń. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V.

Lekcja 19 Zrozumieć siebie i innych

(lekcja dla grupy chłopców)

Nowa podstawa programowa	Cele szczegółowe kształcenia i wychowania	Materiał nauczania	Proponowane procedury osiągnięcia celów	Propozycja środków dydaktycznych
<p>Wymagania ogólne: III</p> <p>Wymagania szczegółowe: I.13, II.1, II.7</p>	<p>Uczeń potrafi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować labilność emocjonalną nastolatków, • wskazać niepokoje, których doświadcza nastolatek, • przedstawić skłonność chłopców do zachowań agresywnych i walki o niezależność, • przedstawić sytuacje, w których dochodzi do izolacji od rówieśników i unikania kontaktów towarzyskich, • wskazać potrzebę ustalania granic, tego, co wolno i czego nie wolno. <p>Uczeń uświadomi sobie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • konieczność stawiania sobie granic i dokonywania odpowiedzialnych wyborów. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Koncentracja nad zmianami swojego fizycznego „ja”. 2. Zakłopotanie i niepokój – „czy ze mną jest wszystko w porządku?”. 3. Labilność emocjonalna; skłonność do agresji. 4. Niepowodzenia w kontaktach z rówieśnikami. 5. Izolacja od rówieśników, unikanie kontaktów. 6. Walka o niezależność a ustalenie granic tego, co wolno, a czego nie wolno. 7. Odpowiedzialność za siebie i dokonywane wybory. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ćwiczenie: „Szczepionka”. • Rozmowa kierowana. • Odczytanie opowiadania; pogadanka, refleksja. • Wykład z prezentacją multimedialną. • Praca indywidualna: ćwiczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opowiadanie „Trudna decyzja” (Małgorzata Sasin). • Prezentacja multimedialna. • Karty ćwiczeń. • Ćwiczenia „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V. • Podręcznik „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V.

Ewa Piekarska

OPINIA PROGRAMU NAUCZANIA

Teresa Król, „Wędrując ku dorosłości”. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy V szkoły podstawowej, Wydawnictwo Rubikon, Kraków 2018.

Cele kształcenia i wychowania:

Program „Wędrując ku dorosłości”, *Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy V szkoły podstawowej* realizuje podstawę programową kształcenia ogólnego dotyczącą zagadnień życia seksualnego człowieka oraz świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa.

Cele nauczania tego przedmiotu są zgodne z rozporządzeniem MEN z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, (Dz.U. z dnia 24 lutego 2017 roku, Poz.356).

Nadrzędnym celem zajęć WDŻ jest pomoc uczniowi w przygotowaniu się do dorosłego życia, poznania wiedzy dotyczącej rozwoju organizmu człowieka, szczególnie zmian przebiegających w okresie dojrzewania, nabycia

umiejętności radzenia sobie z trudnościami tego okresu.

Istotnym celem szczegółowym jest poszerzenie wiedzy o uczuciach, emocjach, przeżyciach, a także nabycie umiejętności prawidłowej komunikacji interpersonalnej.

Ważnym zadaniem edukacji prorodzinnej jest ochrona pozytywnych relacji między członkami rodziny, obdarzanie bliskich i przyjaciół szacunkiem, życzliwością, przyjaźnią.

Z uwagą przekazywana jest tematyka zagrożeń cywilizacyjnych, rozpoznawania ich, sposobów radzenia sobie z nimi, przewyższania realnych zagrożeń.

Budowa programu

Zakres materiału zawiera 7 działów tematycznych, w obrębie których przekazywana jest wiedza psychologiczna, socjologiczna, dotycząca płciowości – w przystępnej, dostosowanej do wieku formie. Spiralny układ programu zapewnia nawiązanie do treści sygnalizowanych w IV klasie, umiejętnie poszerzonych zgodnie z zainteresowaniami uczniów występujących

równoległe do procesów rozwojowych okresu dorastania.

Tematyka związana z płciowością realizowana jest na lekcjach z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców, zapewniając tym samym komfortowe warunki odbioru treści związanych z intymnością.

Treści nauczania

Treści programowe zawierają zagadnienia związane z rodziną, jej formacyjną rolę w budowaniu bliskich relacji z uwzględnieniem zaspokajania niezbędnych potrzeb, tworzenia hierarchii wartości, sposobów rozwiązywania konfliktów, spędzania wolnego czasu, budowania satysfakcjonujących relacji międzyludzkich.

Oddzielny, ważny dział przekazywanej wiedzy stanowi tematyka psychoseksualna, problemy rozwojowe i praktyczne sposoby radzenia sobie z niepowodzeniami.

Ostatnim omawianym zagadnieniem są media, stanowiące również istotne źródło przekazu wiedzy będącej w kręgu zainteresowań piątoklasistów.

Metody, techniki nauczania, materiały dydaktyczne.

W realizacji programu WDŻ zastosowano różnorodne metody pracy, wymagające aktywnego, kreatywnego podejścia nauczyciela w przekazywaniu treści przedmiotu. Obecne są metody aktywizujące, nowe technologie i techniki multimedialne uzupełnione scenariuszami warsztatów Barbary Charczuk z prezentacjami znacząco przybliżającymi tematykę omawianych zagadnień.

Do środków dydaktycznych wzbogacających przekaz treści należy też zestaw filmów z serii „Rodzinne przeboje”, wywołujących żywą reakcję, budzących refleksję, a także mobilizujących uczniów do dyskusji na ważne życiowe tematy.

Uzupełnienie realizacji przedmiotu stanowić mogą zeszyty ćwiczeń zachęcające do zaangażowania, wspomagające procesy rozwojowe w indywidualnej aktywności.

Opinia końcowa:

Program „Wędrując ku dorosłości” dla klasy V szkoły podstawowej jest atrakcyjną propozycją

do realizacji przedmiotu wychowanie do życia w rodzinie – z mądrą refleksją i pogłębioną wiedzą psychologiczną. Przy zastosowaniu zarówno innowacyjnych metod, jak i sprawdzonej tradycją i doświadczeniem wiedzy, z powodzeniem odnajduje się we współczesnej szkole.

mgr Ewa Piekarska

nauczyciel, terapeuta pedagogiczny, socjoterapeuta,
psychoterapeuta integralny, edukator.

Mariola Wacławik

OPINIA PROGRAMU NAUCZANIA

Teresa Król, „Wędrując ku dorosłości”. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klasy V szkoły podstawowej, Wydawnictwo Rubikon, Kraków 2018.

Program „Wędrując ku dorosłości”. Wychowanie do życia w rodzinie dla klasy V szkoły podstawowej autorstwa Teresy Król opracowano zgodnie z przepisami prawa oświatowego, zwłaszcza z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. z 2017 r. poz. 356).

Opracowany przez autorkę program zawiera założenia wynikające z podstawy programowej, wymagania ogólne i szczegółowe, cele kształcenia, treści nauczania, warunki i sposoby realizacji.

Struktura opracowanego programu opiera się na koncepcji zarówno nauczania spiralnego jak i tematycznego. Dla prowadzących te

zajęcia stanowi to niewątpliwy atut, gdyż takie założenie pozwala nauczycielowi na powracanie w kolejnych latach nauki do tych samych zagadnień i jednocześnie poszerzanie ich o nowe treści oraz umiejętności dostosowane do potrzeb i możliwości rozwojowych uczniów. Daje to także możliwość dostosowania treści do potrzeb środowiskowych, diagnozy wychowawczo-profilaktycznej szkoły, wskazań rodziców.

Treści programowe przewidzianego do realizacji programu zostały podzielone w podstawie programowej na sześć działów tematycznych, które w poszczególnych klasach ewoluują i uzupełniają się. Należą do nich:

1. Rodzina
2. Dojrzewanie
3. Seksualność człowieka
4. Życie jako fundamentalna wartość
5. Płodność
6. Postawy

W ramach tych działów tematycznych w klasie V autorka przeznaczyła do realizacji następujące zagadnienia:

- Rodzina, więzi rodzinne, wartości i tradycje w rodzinie, wspólne świętowanie.
- Komunikacja werbalna i niewerbalna i jej znaczenie w relacjach interpersonalnych.
- Czas wolny i różne sposoby jego spędzania.
- Relacje międzyludzkie: koleżeństwo i przyjaźń.
- Świat rzeczywisty i wirtualny; świadome korzystanie ze środków społecznego przekazu.
- Rozwój psychofizyczny dziewcząt i chłopców.
- Dojrzewanie; wyjaśnienie wątpliwości związanych z rozwojem adolescentów.
- Higiena okresu dojrzewania.
- Zdrowy styl życia.
- Odpowiedzialność za siebie i innych.

Przewidziane treści mieszczą się w 14 godzinach dla ucznia i 19 dla nauczyciela. Utrzymano podział na grupy jedнопłciowe, co niewątpliwie wpłynie na jakość kształcenia i wychowania na zajęciach WDŻ. Przekazywane treści są ujęte z poszanowaniem intymności i szacunku dla płci przeciwnej.

Autorka podejmuje zagadnienia dotyczące wychowania człowieka w harmonii ze sobą, z osobami najbliższymi i społecznością. Zgodnie z zapisami w podstawie programowej uczniowie otrzymują określony zasób informacji, kształcenia i doskonalenia podstawowych umiejętności komunikacyjnych oraz kształtowanie odpowiednich postaw.

Bardzo ważnym atutem programu Wędrując ku dorosłości jest niewątpliwie bogata i różnorodna obudowa metodyczna. Zapropozowane przez autorkę sposoby przekazywania treści wpływają na atrakcyjność zajęć, wywołują u uczniów aktywność i kreatywność.

Dobór odpowiednich treści nie tylko akcentuje wychowawczy aspekt programu, podkreśla

również dbałość o kulturę języka, walkę z przejawami agresji, wulgaryzmami, kształtowanie postaw humanistycznych, patriotycznych, proekologicznych. Jednocześnie treści odwołują się do wartości, które pomogą uczniom dokonać słuszných i mądrych wyborów.

Biorąc pod uwagę atuty tego programu, jego merytoryczność, zgodność z podstawą programową i wymaganiami zawartymi w rozporządzeniach MEN, rekomenduję go do użytku szkolnego do zajęć wychowania do życia w rodzinie w klasie V szkoły podstawowej.

mgr Mariola Waclawik

wykładowca i wicedyrektor Krakowskiego Instytutu Rozwoju Edukacji, trener zajęć socjoterapeutycznych, lider ds. profilaktyki, ekspert MEN, egzaminator CKE, szkoleniowiec

